

Продолжение табл.2

Результативные передачи	5,1±2,1	4,86±2,26	-	3,0±1,75	3,37±1,91	-	2,98±2,31	2,35±1,30	-
Перехваты мяча	1,56±1,2	1,64±1,02	-	1,28±0,75	1,35±0,87	-	1,47±1,04	1,25±1,01	-
Подборы мяча в защите	2,8±1,16	3,39±1,43	p<0,05	3,05±1,40	3,58±1,97	-	4,19±1,65	3,88±1,59	-
Подборы мяча в нападении	0,8±0,7	1,05±0,71	-	0,95±0,90	1,09±0,84	-	1,66±1,40	1,53±1,09	-
Общая сумма подборов мяча	3,6±1,4	4,45±1,73	p<0,05	3,98±1,68	4,67±2,44	-	5,78±2,50	5,40±2,07	-
Потери мяча	3,0±1,3	3,46±1,20	-	2,90±1,90	2,65±1,22	-	2,39±1,34	2,85±1,15	-
Блок-шоты мяча	0,12±0,11	0,14±0,26	-	0,18±0,13	0,38±0,47	p<0,05	0,32±0,46	0,46±0,42	-
Персональные замечания (фолы)	4,1±1,6	3,36±1,41	p<0,05	3,8±1,55	2,9±1,30	p<0,05	4,4±1,76	3,70±1,45	-
Коэффициент эффективности (EFF)	6,7±4,3	5,66±3,0	-	6,04±3,55	6,96±4,19	-	6,99±4,21	6,01±3,98	-

Анализируя представленные в таблице 2 данные можно отметить, что лишь разыгрывающие игроки мужских команд имели достоверное преимущество над баскетболистками того же амплуа по количеству набранных очков в матче (p<0,05), для остальных игроков, подобные различия не выявлены. Также можно отметить, что мужчины практически всех игровых амплуа имеют более высокий уровень реализации двух-очковых и трех-очковых бросков в матче.

ВЫВОДЫ

Исследование соревновательной деятельности баскетболистов высокого класса, определение ключевых компонентов ее обеспечения и реализации, является важной задачей научных исследований в теории и практике баскетбола. Анализ структуры соревновательной деятельности высококлассных команд, позволяет раскрыть особенности поведения команды и игроков в матче, наметить оптимальные пути ее коррекции и дальнейшего совершенствования.

Сравнительный анализ эффективности реализации технико-тактических действий мужскими и женскими сборными командами на чемпионате мира 2014 года показал, что мужские команды гораздо больший акцент делают в матче на атаку корзины соперника с дальней дистанции. Вместе с тем, мужчины почти вдвое меньше атакуют с ближних и средних дистанций, нежели женщины, но при этом имеют более высокий процент реализации этих бросков. Женские коллективы, в среднем за матч, совершают большое количество подборов мяча, как в защите, так и в нападении, что по всей вероятности обусловлено большим количеством неточных бросков и дальнейшей борьбой за отскок мяча.

Сопоставление мужчин и женщин с учетом игровой специализации, позволило выявить наличие единой тенденции для них в приоритетности реализации технико-тактических действий. Мужчины всех амплуа имеют более высокий процент реализации двух-очковых и трех-очковых бросков в матче. В свою очередь, баскетболистки, выступающие в защитной линии, имеют достоверно более высокий уровень подборов мяча в матче.

ЛИТЕРАТУРА

1. Безмылов Н.Н. Оценка соревновательной деятельности баскетболистов высокого класса в игровом сезоне: монография / Н.Н. Безмылов, О.А. Шинкарук. – К., 2013. – 144 с.: ил., табл. – Библиография.: с. 139-143.
2. Сушко Р.О. Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців у баскетболі / Сушко Р.О., Мітова О.О., Дорошенко Е.Ю. / Навч. посібник. Дніпропетровськ, «НВП Інтерсервіс». - 2014, 162 с.
3. Ныцинский Т. Transition w ataku i w obronie / Т. Ныцинский. // Ogólnopolska Licencyjna Konferencja Szkolenowa. – Bielsko-Biala, 2001. – Biuletyn Szkolenowy. – Wyd. 2. – Str. 8 – 14.
4. Erčulj F. An analysis of basketball players movements in the slovenian basketball league play-off using the sagit tracing system // Facta universitatis: Scientific paper. Series: Phisycal Education and Sport / F. Erčulj, B. Dežman, G. Vučovič, J. Регль, М. Реглье, М. Kristan. – Vol. 6. - № 1. – 2008. – P. 75-84.
5. Dežman B. Razlike v lъtevilu napadov in izbirnih kazalkih igralne ućinkovitoste reprezentanc, ki so nastopale na SP za ĉlane leta 1998 in 2002 / B. Dežman // Trener. – 2003. - № 3 (1). P. 67-70.

Без'язичний Б.І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ

Наведена структура спільної діяльності, яка складається з таких компонентів, як мета, предмет, засоби і способи їх діяльності. В роботі представлені дані анкетного опитування студентів і викладачів щодо читання лекцій і проведення практичних, семінарських занять викладачами і сприйняття їх студентами. Крім того в статті йдеться про теоретичну модель організації учебного процесу у вузі і характеризується взаємодія викладачів і студентів в процесі навчальної діяльності, яка здійснюється на лекціях, семінарських, практичних заняттях і під час самостійної роботи. Наведені стилі керівництва студентами і основні етапи процесу підготовки і проведення занять. Розглядаються умови і форми успішного проведення занять. Обґрунтовується думка про те, що ефективність взаємодії викладачів і студентів в процесі індивідуалізованого навчання залежить не тільки від високої професійної майстерності педагога, але і від розвитку у студентів комунікативних

здібностей, техніки спілкування, творчої активності і пізнавальної самостійності.

Ключові слова: індивідуалізоване навчання, взаємодія викладачів і студентів, модель організації навчального процесу.

Безъязычный Б.И. Взаимодействие преподавателей и студентов в системе индивидуализированного обучения. В статье рассмотрены условия успешности взаимодействия между преподавателями и студентами в процессе индивидуализированного обучения в вузе; приведена структура совместной деятельности, которая состоит из таких компонентов, как цель, предмет, средства и способы их деятельности. В работе представлены данные анкетного опроса студентов и преподавателей относительно чтения лекций и проведения практических, семинарских занятий преподавателями и восприятия их студентами. Кроме того в статье речь идет о теоретической модели организации учебного процесса в вузе и характеризуется взаимодействие преподавателей и студентов в процессе учебной деятельности, которая осуществляется на лекциях, семинарских, практических занятиях и во время самостоятельной работы. Приведены стили руководства студентами и основные этапы процесса подготовки и проведения занятий. Рассматриваются условия и формы успешного проведения занятий. Обосновывается мысль о том, что эффективность взаимодействия преподавателей и студентов в процессе индивидуализированного обучения зависит не только от высокого профессионального мастерства педагога, но и от развития у студентов коммуникативных способностей, техники общения, творческой активности и познавательной самостоятельности.

Ключевые слова: индивидуализированное обучение, взаимодействие преподавателей и студентов, модель организации учебного процесса.

Bezyazichnuy B.I. Interaction of teachers and students in system of the individualized training. In article conditions of success of interaction between teachers and students in the course of the individualized training in higher education institution are considered; the structure of joint activity which consists of such components as the purpose, a subject, means and ways of their activity is given. In work data of questionnaire of students and teachers on lecturing and carrying out practical, seminar training by teachers and perceptions are submitted by their students. Besides in article it is about theoretical model of the organization of educational process in higher education institution and interaction of teachers and students in the course of educational activity which is carried out at lectures, a seminar, practical training and during independent work is characterized. Styles of the management of students and the main stages of process of preparation and carrying out occupations are given. Conditions and forms of successful carrying out occupations are considered. The thought that efficiency of interaction of teachers and students in the course of the individualized training depends not only on great professional skills of the teacher, but also on development in students of communicative abilities, technology of communication, creative activity and informative independence locates.

Key words: individualized teaching, co-operation of teachers and students, model of organization of educational process.

Вступ. У числі найважливіших напрямів активізації процесу навчання у ВНЗ особливого значення набуває розробка основ педагогіки співпраці, що базується на принципі спільної творчої діяльності викладача і студента і їх активній взаємодії.

Педагогіка співпраці, заснована на принципі партнерства в спільній діяльності, стає педагогікою, направленою на навчання творчості, яка стимулює самостійну пізнавальну активність студентів. Діяльність викладача в учбовому процесі – ведуча. Саме викладач з'ясовує педагогічну задачу, вибирає відповідно до цього засоби, організаційні форми і методи навчання, перевіряє результати, уточнює власні дії і впливає на дії студентів тощо [8]. Жива взаємодія викладача і студентів – складний процес, багато в чому пов'язаний із вдосконаленням професійної майстерності викладача. Кінцевою його метою є вироблення усвідомленої позиції співбесідника на матеріал, що вивчається. Засобом дії в цьому процесі служить яскраве слово викладача, який досконало володіє діалогічною формою мовної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професор О.О. Леонтьєв називає чотири умови, що необхідні для успішного здійснення акту взаємодії: правильне планування змістовного матеріалу; свідомий відбір засобів; швидке і вірне орієнтування в обстановці виступу; вживання механізмів зворотного зв'язку, що забезпечують повну взаємодію основних елементів системи "викладач-студент" [3, с.11]. Більшість викладачів розуміє, що навчання взагалі і лекторська робота зокрема – мистецтво і що, якщо викладач не володіє цим мистецтвом, погано готується до лекції, семінару, то він обідняє студента в його майбутній професійній діяльності. У той же час навіть ідеально організована праця викладача не може розв'язати всіх проблем навчання без безпосередньої участі самих студентів, їх активної пізнавальної діяльності. Ця думка отримала підтвердження в дослідженнях провідних педагогів і психологів – Б.Г. Ананьєва, М.К. Гончарова, О.О. Леонтьєва, М.М. Скаткіна, Н.Ф. Тализіної та ін. Головний висновок їх досліджень полягає у встановленні того, що єдиний шлях впливу навчання на психологічний розвиток людини – це шлях через його діяльність.

Уміння вчитися формує не сама по собі учбово-виховна діяльність студентів, а головним чином їх позиція як самостійних і відповідальних учасників цієї діяльності. Тому особливого значення, як справедливо стверджує О.О. Леонтьєв, набуває проблема свідомого відношення самих студентів до придбання умінь і навичок самостійної учбової праці [3].

Формулювання цілей роботи.

Мета дослідження. Розглянути і проаналізувати умови успішності взаємодії між викладачами і студентами в процесі індивідуалізованого навчання в вузі.

Методи дослідження: анкетування та опитування студентів, аналіз педагогічної, соціологічної літератури.

Дослідження виконано згідно напрямків практичної діяльності факультету фізичної культури ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Результати дослідження та їх обговорення. Під спільною навчальною діяльністю ми розуміємо особливий тип

соціально організованих взаємодій і взаємостосунків між викладачем і студентом, який забезпечує перебудову всіх компонентів структури індивідуальної пізнавальної діяльності з об'єктом засвоєння за рахунок створення спільності значень, цілей, способів досягнення результату і нормування саморегуляції індивідуальної діяльності за допомогою форм співпраці між усіма учасниками процесу навчання, що змінюється. Структура спільної діяльності складається з таких компонентів: мета, предмет, продукт, засоби, способи (операції). Метою спільної навчальної діяльності викладача і студента є побудова механізмів саморегуляції навчання, засвоєння наочної діяльності і самих актів взаємодій, відносин і спілкування. Предметом її є узагальнені і усвідомлені способи діяльності навчання, а також форми взаємодії і спілкування. Продуктом є самостійне формулювання студентами нових цілей навчання і цілей, пов'язаних із змістом засвоєної діяльності, а також регуляція особистих позицій в партнерстві.

Засобом досягнення цілей спільної діяльності виступає система форм взаємодії викладача зі студентами. Ці форми взаємодії розгортаються в логіці перебудови рівнів саморегуляції від максимальної допомоги викладача студентам в рішенні навчальних задач до послідовного наростання власної активності студентів аж до повністю саморегульованих наочних і учбових дій і появи позиції партнерства з викладачем. Способи спільної діяльності представлені циклами взаємодії, які можна розглядати, як елементарні одиниці спільної діяльності. Цикл включає обмін актами типу: викладач починає дію – студенти продовжують його або закінчують; викладач пропонує мету учбового завдання – студенти дають варіанти її досягнення тощо [2]. Аналіз різновидів моделей організації спільної учбової діяльності [1,4,7] показує, що найвищу продуктивність у навчанні мають форми, в яких передбачається сумісне рішення творчих задач. У цій ситуації учень "виявляє себе у всій своїй цілісності", в єдності інтелектуальної та етичної сфер своєї особистості [5, с.54]. Рішення творчих задач утворює об'єктивну основу співпраці всіх учасників, що не володіють ще можливостями самостійного рішення, і разом з тим створює могутній стимул для становлення індивідуальної саморегуляції засвоєної діяльності – мотив творчого досягнення.

Навчання – процес двосторонній, і тому його якість залежить як від дидактичного вдосконалення роботи викладачів, так і від відношення студентів до занять, що проводяться, від рівня їх пізнавальної активності. Тільки органічне поєднання високої наукової змістовності і методичної майстерності викладання з умілим стимулюванням пізнавальної діяльності студентів створює надійну основу для поглибленого і міцного оволодіння ними матеріалом, що вивчається.

Практика навчальної роботи у вищій школі показує, що серед вузівських викладачів живучими виявляються сила методичної інерції, а також скептичне відношення до всякого роду педагогічних нововведень і удосконалень. От чому найважливішою передумовою досягнення якісних зсувів у поліпшенні вузівського навчання є перебудова психолого-педагогічної атмосфери в професорсько-викладацькому колективі, глибокий аналіз наявних недоліків, підтримка і розвиток теоретичних і методичних пошуків і починів. Досвід багатьох вузів показує, що рішення проблем активізації навчання у вузі слід починати з підвищення змістовності і педагогічної дієвості науково-методичної роботи з викладачами. Аналіз роботи показав, що досягнуті успіхи забезпечувалися, з одного боку, підвищенням науково-методичної змістовності і рівня навчальних занять, а з іншого – більш ефективною організацією пізнавальної діяльності студентів, у тому числі і створенням для них необхідних підручників і навчальних посібників.

У зв'язку з цим виникає проблема створення теоретичної моделі організації вузівського учбового процесу, в якій з достатньою ясністю були б конкретизовані його найважливіші компоненти і сторони, що служать певним орієнтиром як для його методичного вдосконалення, так і для аналізу його позитивних сторін і недоліків. Разом з тим така модель могла б виступати як дієвий засіб, що допомагає викладачам більш глибоко осмислювати передовий педагогічний досвід. Така модель включає: формування мотиваційної сфери, стимулюючої студентів до навчання; організацію повного циклу пізнавальних дій з оволодіння знаннями (сприйняття, осмислення, запам'ятовування, вивчення матеріалу, вживання його на практиці і подальше повторення); здійснення контролю і самоконтролю за якістю засвоєння знань. Ефективність навчання у вузі у вирішальній мірі залежить від органічного поєднання двох сторін – високої якості навчальної роботи викладача на лекційних, семінарських і практичних заняттях, а також шляхом стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності студентів, раціональною організацією їх позааудиторних самостійних занять. Взаємодія викладачів і студентів в процесі навчальної діяльності здійснюється на лекціях, семінарських, практичних заняттях і під час самостійної роботи.

Лекція завжди справедливо розумілася як одна з найважливіших форм навчально-виховної діяльності саме через її активність – жива взаємодія аудиторії з викладачем дозволяє побудувати творчий шлях пізнання, виявити суперечності, наголосити на спірних проблемах, поставити перед співрозмовником важливі розумові задачі і допомогти йому знайти вірне рішення, підвести свого партнера до самостійних висновків. Пізнавальна активність студентів у процесі взаємодії можлива лише при дотриманні ряду умов, зокрема, установки на попереднє осмислення предмету сумісного обговорення. М.І. Пирогов пред'являв до студентів неодмінну вимогу: приходити на лекцію підготовленими, дізнаватися про предмет міркування все, що можна дізнатися наперед. Критичне осмислення пропонованого в ході лекції матеріалу, активна пізнавальна діяльність можливі за умови елементарної підготовки до неї [6].

Справжня вузівська лекція, як правило, повинна перевершувати підручник. Лекція повинна відрізнятися більшою компактністю, виразністю і емоційною жвавістю викладу, мати більш яскраву композиційну будову, включати спеціальні прийоми, які спонукають студентів до роздуму і дискусії, тобто все те, чого бракує підручнику. Проведене нами опитування студентів на факультеті фізичної культури ХНПУ імені Г.С. Сковороди виявило чотири основні типи лекцій, які читаються викладачами різних кафедр. До першого типу відносяться лекції творчого характеру (12,3%). В них окрім програмного матеріалу висловлюються додаткові відомості з новітніх наукових джерел, надаючи їм ясності і логічної будови. До другого типу відносяться лекції, в яких в основному розглядається програмний матеріал, проте він висловлюється більш живо і популярно, а з окремих питань більше збагачений і заглиблений у тему в порівнянні з підручником (26,3%). До третього типу відносяться лекції (32,6%), зміст яких зводиться в основному до більш менш вільного і повного відтворення матеріалу підручника, без яких-небудь змістовних і методичних удосконалень. І, нарешті, до четвертого типу відносяться лекції (28,8%), які за своїм змістом і характером

викладення матеріалу, що вивчається, нижче за рівень підручника. В них відчувається невпевненість викладача, відсутність виразності в з'ясовуваних питаннях, є помилки.

Таким чином, більшість викладачів, що працюють на факультеті фізичної культури ХНПУ імені Г.С. Сковороди, читає лекції 3 і 4 типів (61,4%), зміст яких не в повній мірі відповідає сучасним вимогам навчального процесу через їх невисоку пізнавальну цінність. Закономірною в цих умовах є і якість одержуваних знань, вони на 20-25% вище у студентів з тих предметів, де лекції в основному читаються за першим і другим типом. Основними причинами низької якості, лекцій, є недостатня науково-методична підготовка; відсутність належного досвіду читання лекцій; слабе володіння новими формами і методами лекційного викладання; недостатнє знання змісту висловлюваного матеріалу та ін.

Навряд чи потрібно доводити, яку величезну роль у вузі відіграє викладач. По суті, він визначає зміст навчання, організовує і стимулює самостійну роботу студентів, одухотворяє і підтримує емоційний тонус навчання, розвиває наукову допитливість. Важливе значення має також виховний вплив його особистості на етично-естетичне формування студентів. От чому так високо цінується у вузівському середовищі наукова ерудиція педагога, його культурний рівень, методичне уміння і творчість. Найчастішою методичною помилкою багатьох викладачів є завеликий об'єм навчального матеріалу, який пропонується студентам для засвоєння. Практика і одержані нами дані підтверджують, що між об'ємом навчального матеріалу і результатами навчання існує закономірний зв'язок: при збільшенні кількості навчального матеріалу показник засвоєння знижується. Задача викладача полягає в тому, щоб для кожного заняття і самостійної роботи студентів встановити той оптимальний об'єм знань, який може бути ефективно засвоєний на заданому рівні без перевищення витрат часу. Виявлене положення справ дало можливість нам запропонувати програму формування лекторської майстерності викладачів факультету фізичної культури, в якій першорядне значення відводиться таким напрямом:

1) підвищенню науково-методичного рівня викладачів через активне включення їх в науково-дослідну і методичну діяльність;

2) ретельному опрацюванню текстів лекцій і оволодінню їх змістом;

3) проведенню на кафедрах методичних семінарів за темами: "Наукові основи лекторської майстерності", "Нові форми і методи викладання у вузі" та ін.;

4) розробці критеріїв для оцінки організації викладачем дидактичного процесу в цілому.

Мета спільної діяльності викладачів і студентів на семінарських і практичних заняттях направлена не тільки на засвоєння знань, вдосконалення практичної підготовки, але і на побудову системи відносин, форм співпраці, що дозволяють активізувати навчальний процес і розвивати особистісні якості студента.

На практичних заняттях створюється особлива соціально-психологічна канва, в якій викладач і студент взаємодіють один з одним не тільки через прийоми і методи навчання, скільки через відношення один до одного. Як показують наші дослідження, ефект семінарських і практичних занять багато в чому залежить від ерудиції викладача, підготовленості студентів до занять, стилю керівництва студентами та ін. Так, позитивне відношення до практичних занять викликають ті викладачі, які сприяють залученню студентів до творчого міркування, виробленню колективного рішення навчальних задач, не провокують у студентів появу образи, неприязні, нервозності та ін. На жаль, далеко не всі викладачі факультету фізичної культури, де проводилося дослідження, відповідають цим вимогам. За стилем керівництва студентами їх умовно можна розділити на три групи:

1. Демократичний стиль (43,2%): викладачі цієї групи створюють у студентів атмосферу ділової співпраці і товариського взаємовідношення, заохочують індивідуальні зусилля кожного, сприяють розвитку у студентів ініціативи, творчої самостійності тощо.

2. Авторитарний стиль (36,5%): тут викладачі керують, не зважаючи на думку студентів, самі визначають способи і засоби досягнення мети, всю інформацію замикають на собі, сковуючи, таким чином, ініціативу студентів.

3. Ліберальний стиль (21,2%): викладачі цієї групи, як правило, не користуються популярністю у студентів через невміння організувати і спрямовувати навчальну діяльність, через недостатню вимогливість і принциповість.

Природно, що і рівень знань в цих групах різний. Там, де викладачі в основному дотримуються демократичного стилю керівництва, якість знань на 7-10% вище, ніж у студентів, що навчаються у викладачів з авторитарним, і на 15-18% – ліберальним стилем. Успіх семінарських і практичних занять багато в чому залежить від підготовки до них студентів. В той же час наші дослідження показали, що лише 25,2% опитаних студентів готуються до них регулярно, 20,6% – частково, і велика частина (54,2%) – зовсім не готується. Звідси і понижена пізнавальна цінність занять. Наш досвід роботи показав, що для підвищення якості семінарських і практичних занять і стимулювання підготовки до них студентів необхідно весь процес підготовки і проведення занять розділити на три етапи:

1. Організаційно-підготовчий. Його основна задача – забезпечити мотиваційно-цільову установку на оволодіння знаннями, уміннями і навичками, які в цей час є зрозумілими і значущими для студентів; перевірка рівня знань, необхідних студенту для виконання практичної роботи.

2. Основний етап. Тут студенти безпосередньо виконують навчальні завдання, викладачі ж забезпечують високий рівень самостійності, упродовжують елементи НДРС і змагання.

3. Завершальний етап, в процесі якого проводиться самооцінка і оцінка викладачем рівня знань, умінь і навичок з виставлянням рейтингового балу; даються домашні завдання для закріплення матеріалу, що вивчається, з обов'язковим контролем їх виконання; визначаються завдання для подальшого заняття.

Важливою умовою, успіху семінарських і практичних занять є форма їх проведення. Так, на думку студентів, найпродуктивнішими є заняття у вигляді дискусій (73,9% опитаних), рішення педагогічних задач (64,8%), ділових ігор (53,7%) тощо. В них студенти відчувають себе більш вільними, можуть повною мірою використовувати свої знання і життєвий досвід.

Самостійна робота студентів завжди включає пряме або непряме педагогічне керівництво і є результатом двох

взаємопов'язаних процесів: вивчення і навчання. Наш досвід роботи і проведені дослідження показують, що взаємодія між викладачем і студентом в процесі самостійної роботи буде успішною якщо: немає взаємовиключних позицій викладача і студента; є різноманітність спрямовуючих і організуючих прийомів втручання викладача в самостійну роботу студента; сформована психологічна і практична готовність викладача до факту індивідуальної своєрідності особистості кожного студента і до необхідності подолання труднощів в спілкуванні суто особистісного плану та ін. Для активізації самостійної роботи в системі взаємодії необхідно: сформувати мотиваційні стимули роботи (моральні, професійні та ін.); організувати форми кооперації студентів в системі самостійної роботи (доведено, що підготовка до заліків, іспитів, практичних занять більш ефективна, якщо в ній беруть участь дві-три людини, які в цьому випадку не тільки контролюють один одного, але і надають мотивуючий вплив на самостійну роботу); впроваджувати елементи змагання і взаємодопомоги; формувати у студентів уміння організувати свою навчально-пізнавальну діяльність тощо.

ВИСНОВКИ. Таким чином ефективність взаємодії викладачів і студентів в процесі індивідуалізованого навчання залежить не тільки від високої професійної майстерності педагога – уміння його вступати в суб'єкт-суб'єктні взаємостосунки з аудиторією, досконале володіння мовою в її діалогічній формі, використаннявання ним проблемності і партнерства в навчально-виховному процесі, але і від розвитку у студентів комунікативних здібностей, техніки спілкування, що в основному досягається при використуванні семінарів-дискусій, диспутів, ролевих і ситуативних ігор і інших методів, що розвивають творчу активність і пізнавальну самостійність студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берак О.Л., Турская Н.В. Пути формирования эмоциональной регуляции личности студента // Вестник высшей школы. – 1987. – № 1. – С. 33-38.
2. Вузовское обучение: Проблемы активации (Бокуть Б.В., Сокорева С.И. и др.). – Минск: Университетское, 1989. – 108с.
3. Леонтьев А.А. Лекция как общение. – М.: Знание, 1974. – С. 11.
4. Ляудис В.Я. Память в процессе развития. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 255с.
5. Ляудис В.Я. Структура продуктивного учебного взаимодействия // Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – С. 54.
6. Пирогов Н.И. Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1985. – 496с.
7. Рубцов В.В. Психологические основы организации совместной учебной деятельности. Автор. дисс... докт. пед. наук. – М., 1986. – 32с.
8. Талызина Н.Ф. Актуальные проблемы обучения в высшей школе. В кн.: Педагогика высшей школы. – Воронеж: Изд-во ВГУ, – 1974. – 215с.

Бондар Т.К., Нікольський А. Ю.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ПЛАВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У даній статті розглянуте питання оптимізації процесу початкового навчання плавання студентської молоді. А також необхідності використання фактора координаційної схильності до плавальних рухів нижніми кінцівками, характерних одному зі спортивних способів плавання, як критерію диференціації навчальних груп.

Ключові слова: диференціація, координація, схильність, рух, навчання, плавання, оптимізація, формування, студенти, навички, уміння, спадковість, методи.

Бондарь Т. К., Никольский А. Ю. Методические особенности начального обучения плавания студенческой молодежи. В данной статье рассматривается вопрос оптимизации процесса начального обучения плаванию студенческой молодежи. А также необходимости использования фактора координационной склонности к плавательным движениям нижними конечностями, характерных одному из спортивных способов плавания, как критерия дифференциации учебных групп.

Ключевые слова: дифференциация, координация, склонность, движение, учеба, плавание, оптимизация, формирование, студенты, навыки, умения, наследственность, методы.

Bondar T., Nikolskyi A. Methodical particularities of the education to sail of the students. In the article a principal concern is the question of organizations and methods of the lessons with the students of 17-20 years (first year of education), which not know how to swim. In given article considered question of differentiation students physical culture processing of the high educational institutions not profilled in the sporting education. The authors underlines the importance of differentiation process of the students elementary education to swim in view of the fact that quantitative level of students which not know how to swim increase every year. For the problem solving the authors suggests the method of optimization of the students elementary education to swim which need, in the judgment of the authors, the use of the factor of coordination aptitudes to swimming motions by lower limbs, typical one of the sportings styles of the swimming, as criterion of the differentiation process of the students elementary education to swim. The thesis is devoted to the problem of organization and methods of the firsts lessons with the students of 17-20 years not profilled in the physical culture, which not know how to swim. Within the framework of differentiated approach underlay the categorization on typological groups is realized on base hereditary conditioned coordination aptitudes. In article is considered question of the choice of the methods with provision for factor co-ordination aptitudes to swimming motions by lower limbs, typical one of the swim style. Experimental is proved efficiency of the